

Bartók Béla
(1881-1945)

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2015. ESZTENDŐRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2015. ESZTENDŐRE

Engedjétek hozzám jönni: az egyházat

*„Isten nem lehet ott mindenhol, ezért teremtette az anyát.”
(zsidó közmondás)*

Nem gyakori lelkeszőrömmel szolgálhatok: gyülekezetemben feltűnően sok gyerek született az elmúlt két évben. Naponta gyereket sétáltató anyukákkal találkozom az utcán. Szeretem megcirógatni egy picit az arcukat, és megáldani őket, úgy hétköznapiasan. Az anyukák hálásan meg is köszönik. Egyik napon – sajnos, nem volt nálam a fényképezőgép, – két babakocsit toló anyuka mellett sétált egy harmadik, a többedik hónapban járó várandós anya. Csendesen félre álltam, illő tisztelettel, mintha egy kormányfő jött volna arra. Régóta ismerek egy kicsi dalt: Gyárban dolgozik, gyapjút szó hajnalig, Fáradtan haza ballag. A Fő utcán egy ismeretlen jár, a Fő utcán a Jézus Krisztus jár. A dalbeli szövőnőkről jutott eszembe gyermekeink láttán: A Fő utcán a Jézus Krisztus jár. Ő mondta: ilyeneké az Istennek országa. És ott szeretne lenni minden gyermeket vállaló anyával és családdal, ott van a sákramentumi misztikumban, a keresztelésben. Valaki azt is csak észrevette, s megjegyezte: maga valami különös áhítattal keresztel. Még meg is csókolja őket. Nem világgraszoló felfedezés ez, Norvégiában láttam, a lelkész átveszi a megkeresztelt gyermeket és magasba emeli a gyülekezet és Isten előtt. A

szentséget egyszerű emberi cselekvéssel lehet és kell jelezni, kifejezni, elválasztani a profántól. Egy apró emberi gesztus néha többet mond, mint egy félórás prédikáció. Fő utcánkon már biciklizó és iskolába járó gyerekektől kaptam legbecsültebb kitüntetésemet: Szia, Bandi bácsi, szia, barátom.

Heti rendszerességgel belopózok a templomi „belső szoba” magányába imádkozni. Ajánlom Uramnak beteg barátaimat, és mindig a gyermekeket, a családokat. Hónapokkal ezelőtt egy korosabb anya kötötte a lelkemre, imádkozzam a leánya családjában várva-várt gyermekért. Erős kötés maradt ez a lelkemen, azt se tudom kicsodák, de azóta is kérem számukra a gyermekáldást. Az ószövetségi asszony esengő reménységére is válaszolt a kegyelem Istene. Megadta neki a kiimádkozott Sámuelet. Anna asszonyról van szó (1Sám 1. rész), aki évekig olyan elkeseredetten kapaszkodott Istenébe, hogy Éli főpap síró részegnek vélte. Pedig „csak szívemet öntöttem ki az Úr előtt – mondta szégyenlősen.

Magam is valami hasonlót teszek most, József Attila fogalmazásában: Én is írom énekem, ha már szeretlek téged... az egyházat, féltő szeretettel.

A Fő utcán babakocsiban sétál az egyház, a jövőendő egyháza. Jól ismerjük a jelenséget, a kereszteléskor a templomban a család, a konfirmációkor ismét, aztán várhatjuk őket az esküvőre.

Istentől elrugaszkodott világunkban eleve gyerekesnek tűnhet az Úr előtt kérni a gyermeket, vagy még előtte a házasságot, „hozzá illő társat”. Fiataljainkat a buliszelek és internetflörtölések sodorják össze, gyakran teljesen meggondolatlanul. Korai és komolytalan párkapcsolatok mögül általában a szerető és fegyelmező, illetve szeretetben fegyelmező család hiányzik. Utóbbi esetleg megjelenik és kékre verik a nagylányt, aztán elmenekül a háztól. A szeretetből kevésbé vágyik el a fiatal.

Az egyház öntögeti szívét maradék nyájára, már-már epekeserűként, azoknak, akiket nem is igazán érint, – akiket igen, azok úgyse hallják, vagy nem is akarják.

Megilletődve nézünk a megszületett gyermekre, egészséges-e és kire hasonlít? Testi épségét látva, megnyugodhatunk. Nem lehetünk eléggé hálásak az egészséges gyermekekért. Nem imádkozhatunk eleget a beteg, fogyatékos gyermeket nevelőkért.

A külső, kevésbé fontos tulajdonságokat állítólag könnyebben örököljük, anyák, apák szeme néz vissza a gyerekágyból. Kicsit büszkeség is töltheti el őket. A szája és az orra is hasonlít valamelyik szülőére. És a lelke is, a jelleme is, csak ezek később derülnek ki. Nem csak

öröklődési, hanem nevelési tényezők teszik hasonlónak a gyermeket a szülőhöz. A madár meleg fészkeből nem száll ki idő előtt a fióka, mert halálra sebzti magát. Megeshet azonban, hogy az éhező madárka mégis megpróbálja. A családban is lehet szeretetre éhező gyermek, aki idő előtt kirepül. Karácsony Sándor kitűnő református pedagógus szerint, ha egy fiatal tíz szelet édes tésztát megeszik egymás után, az nem éhes, hanem szeretetre vágyik. Előbb elég a dobos torta, aztán ital és kábítószer, szexkaland. Apa és anya nem tudják, miért lett hűtlen a gyermekük, az egyház vakargatja sebeit: elcsalta őket a világ. Egy kis cinizmussal, – hátha arra jobban odafigyelnek, – a dal aztán ilyen változatban énekelhető. A Főutcán az Antikrisztus jár...

Minden gondolkodó egyházi és világi ember tudja, amit kevesen akarnak meghallani, hogy a család nélkül romlik az egyház, a társadalom, a közérkölc, a teremtett világ rendje.

Éppen az elmúlt vasárnapon a Bibliaolvasó kalauz napi Igéjéről készültem prédikálni: Amikor ezeknek a napoknak az elmúltával útnak indultunk, mind elkísérték minket feleségestül és gyerekestül egészen a város határáig. A tengerparton letérdeltünk és imádkoztunk (ApCsel 21,5). Nem volt nehéz keretbe helyezni, olyan körülmények között történt ez, amikor Pál apostol Efézusból Jeruzsálembe készül. A megrendítő búcsúzkodásról számol be az előző rész: Keseregve kiváltképpen azon a szaván, a melyet mondott, hogy többé az ő orcáját nem fogják látni. Aztán elkísérték őt a hajóra (ApCsel 20,38). Tudják ugyanis, hogy az apostolnak Jeruzsálembe kell mennie, (így jelezte korábban Jézus is) – ahol zavaros, forradalmas idők járnak. A római hatóságok egy, a birodalom elleni lázadás szökésben lévő szervezőjét keresik. Pált is meggyanúsítják, összetévesztik a lázadóval, és csak a kegyelem menti meg akkor a haláltól. Róma következik, a börtönévek... Ítéletváró magányában gyakran visszatérhetett szeme elé az a tengerparti imádkozó közösség. Gyökössy Endrét idézem: „megrendítő kép, engem különösen megragad, hogy ott vannak a gyerekek is. Milyen nagy dolog lehetett úgy felnőni, hogy elmondhatta öreg korára: ott voltam a tengerparton....Kézen fogva vitték magukkal a szülők a gyermekeiket is, akik látták, ami látni kellett, hallották, amit hallani kellett.”

Vasárnapi istentiszteleteinken is gyakran vannak apró gyerekek, igehallgató és imádkozó szüleikkel. Egyszer el fogják mondani, hogy ott voltak...

A gyülekezetek sorsa éppen a családokon múlik. A kocsiban tologatott gyermeket az Isten gyülekezetébe kell vezetni.

Valami szemérmes felekezeti tartózkodás miatt, talán karácsonyt kivéve, nem emlegetjük eléggé a „szent családot”. Jóllehet, Isten küldte el egyszülött Fiát a világba, egy csodálatosan tiszta életű Mária volt az imádkozó édesanyja. Nem csak születésekor, hanem végig, aki ott sírt a keresztnél is. Példásan vállalta az apaságot József, aki a heródesi gyermekgyilkosság előtt Egyiptomba menekíti. A szerényen élő, sokat dolgozó ácsmester is példa volt Jézus számára. Nem kevés részük van abban, hogy fiuk elszántan vállalta a küldetést, „megalázva magát... a keresztfának haláláig” (Filippi 2,8).

Valaki egyszer azt mondta: számomra a legszebb biblia apám és anyám élete volt. A nevelésben dől el, hitben élő lesz-e a következő nemzedék, anyákon és apákon múlik az egyház iránti ragaszkodás. De olyan dolgok is, mint hazafiság, közerkölc, közbiztonság. Nemzeti kincsünk a gyermek.

Milyen különös, hogy a „művelt és fejlett” Európában majdnem minden nemzet gyermekhiányra panaszkodik. Egyik országban a kényelmes jólétben, másokban a szegénység miatt, harmadikban a kisebbségi bizonytalanságért nem vállalnak gyereket. Különös, hogy hivatalosan tisztelni kell a homoszexuális „másságot” és milliók tapsolnak egy szakállas nőnek, akinek életformája nem csak a pódiumon kap helyet. Különös, hogy míg a legtöbb országban irgalmasságból eltörölték a bűnözők halálbüntetését, szinte korlátlanul elfogadott a magzatgyilkosság. A világ másik részében pedig őrjöngő keresztényüldözés folyik, százával gyilkolják a gyermekeket.

BERECZKI ANDRÁS

Szórványörök üzenete az Őrségből

A nyugati magyar szórványpásztorációt végző közösség nem lan-
kadó lelkesedéssel folytatja munkáját és évenként sort kerít a tartal-
mas találkozásokra. 2013-ban magyar földön, Csákváron találkozott
a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat
(NYEMRLSZ) küldöttsége. Dr. Kiss Boáz, a Népfőiskolai mozgalom
atyja, sokrétű tevékenységet vállaló lelkipásztor gyülekezetében ott-
honosan érezhettük magunkat. A történelmi magyarországi helyszín
választása tudatosan történt abban a reményben, hogy az egyébként
elszomorító egyházi és világi, illetve politikai vérkeringésbe csatla-
kozzon az 1957 óta majdnem önálló egyháztestként működő nyugati
szórványtanács. A Globális református feladataink – Hosszútávú te-
repfelmérés a Magyar Szellemi Hazában címet viselő tanácskozáson
tekintélyes előadók boncolgatták sorskérdéseinket: Steinbach József,
a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke és a Magyarországi
Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke, küldetésünk elvi
alapjairól szolt; Tókéczki László történész egyetemi tanár, a Duna-
melléki Református Egyházkerület főgondnoka küldetésünk európai

vetületeit egy hazai szem-
szögéből elemezte; majd
Tóth Miklós, a Szolgálat tit-
kára küldetésük európai és
világvetületeiről szolt egy
európai szemszögéből. Tókes
László püspök, az Európai
Parlament tagja pedig a
Magyar Református Világ-
szövetség megalakulásának
75 éves jubileumára emlé-
kezett és a világszerte szét-
szórt magyar reformátusság
jövőjéről értekezett. A va-
sárnapi úrvacsorás záró is-
tentisztelet igehirdetője Er-
délyi Géza nyugalmazott
felvidéki püspök, a Magyar
Református Egyházak Ta-
nácskozó Zsinatának lelké-
szi elnöke volt. Közreműkö-

Dr. Békássy N. Albert és Záhuly Dalma Enikő, a NYEMRLSZ elnökei

dött a székesfehérvári Csomasz Tóth Kálmán kórus és a Magyar Honvédség fúvós zenekara.

2014 júliusában a korábbi határozat szerint ismét Felsőőrben gyülekeztek a nyugati végvárok pásztorai. Az évente bővülő közösségbe immáron kárpátaljai, délvidéki, királyhágómelléki és erdélyi lelkipásztorok is meghívást kaptak. Gúthi László lelkipásztor gyülekezetében félig szintén magyar terepen vagyunk, hiszen még életképes magyar közösség dicséri itt Urát és ápolgatja magyar kultúráját. Egy esti találkozón még „jó piros bor mellett magyar nóta járta” a gyülekezetiek és a vendégek kórusában.

A Felsőőri konferencia idején tanácskozásain magvas kérdéseket beszélhettek meg a résztvevők. Karvánsky Mónika bécsi lelkipásztor saját kutatásai eredményeit összegezte az ausztriai magyar református egyházi szolgálatokról. Orosz Attila délvidéki esperes, bácsfeketehelyi lelkipásztor Ágoston Sándor néhai délvidéki püspökről – a hiteles emberről értekezett. V. Kovács Jenő, szombathelyi Julianus díjas mérnök az 1848/49-es forradalom idején elkövetett erdélyi magyarirtásokat tárta fel, jól dokumentált, kivetített képek drámai hatásában.

Molnár János, a Debreceni Hittudományi Egyetem egyháztörténeti tanszékének docense és a Teológiai Szakkönyvtár igazgatója, a

Szigorúan ellenőrzött evangélium című könyv szerzője ismertette az egykori romániai szekuritáre működésének, embereket, lelkipásztorokat behálózó, bonyolult rendszerét. Megtudhattuk, hogy a sokáig bizalmas kelet-nyugati átjárónak és találkozási helynek tekintett Felsőőrben is rendszeresen megjelent a nagy barátsággal fogadott, beépített erdélyi lelkipásztor.

Bagdy Emőke, a budapesti Károly Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi kar Pszichológiai Tanszékének emerita professzor asszonya két főelőadás keretében beszélt a lelkigondozói szolgálat sajátos világáról, amelyben talán ritkán foglalkozunk a gyakori megfáradással, a lelkipásztor kiegészével. A kiváló pszichológus egyénileg is foglalkozott a beszélgetést igénylőkkel. Éles György prágai lelkipásztor a nyugat-európai fogyasztói társadalom helyzetéből kiindulva szöveg az egyház megújulásának lehetőségeiről.

A tanácskozás utolsó estjét Sárközi Erika bécsi egyházzenei művészeti orgonahangversenye és énektanítása zárta. De érdemes megemlíteni a meglátogatott, és az Őrségben járóknak ajánlott Alsóőr-i (Untervart), tekintélyes magyar jellegű örökséget gondozó tájházat.

Üzenet haza

Bennem mély nyomot vágott a dél-vidéki gyökerű Dr. Békássy Albert világi elnöknek a sajtótájékoztatóban megfogalmazott pásztori gondja. Rámutatott ugyanis arra, hogy a jelenkori kivándorlás a Kárpát-medencéből azon túl, hogy a szellemi és szakmai elit bizonyos fokú „lefölözését” jelenti, nem áll meg az Anyaország területén, hanem Nyugat-Európa nagyvárosaiban keresi a boldogulást. Gyülekezeti szempontból is drámai a „pusztulunk, veszünk” jelenség, a székelyföldi, szilágysági és érmelléki fiatalok távozásával csökken a gyülekezetek lélekszáma, életképessége, de nem gyarapodik a nyugati magyar közösségek száma sem, mert oda nem érkeznek meg, nem jelentkeznek be, a Tamási Áron Ábeljeit elnyeli a Nyugat. Üzenjük ezen írásban is az erdélyi és partiumi magyar reformátusoknak, Béctől Amsterdamig, Brüsszeltől Párizsig és Oslóig, ne hagyják elsorvadni hitbeli és nemzeti gyökereiket, keressék a magyar közösségeket, prófétai intelemként fogadják, keressék az Urat, amíg megtalálható... (Ésaiás 55,6).

Az őrsegi találkozó résztvevői 2014-ben

Azóta is töprengek e jelenségen. Különösen, hogy az oszták kisvárosi hajnalban szinte megrettentem a magyar szótól: – Csókolom, Bandi bácsi, tetszik rám emlékezni? – A könnyes szemű fiatalasszony, egykori lorántffy tanítvány elérékenyülése nem csak személyemnek szólt, hanem az Érmelléknek, ahonnan családostól ment ki és kétgyermes anyaként nővérképzőbe jár, hétvégeken takarítást vállalt a kis szállodában. Derék osztrák munkaadója is enyhén megilletődik ezen a találkozón, szívesen el is engedi két órára Csillát, hogy vasárnap legyen a templomban, együtt a Sepsiszentgyörgyről kivándorolt családdal. Szerencsések, gyermekeik Felsőőrben még tanulhatnak magyarul, de mindannyian vágnak haza.

A kétnyelvű úrvacsorás záróistentiszteleten Isten áldását, a magyarországi egyházi és világi hivatalosak támogatását, a világszerte élő magyar reformátusság imádságos felzárkózását kérték a résztvevők.

V. BEREZKI ANDRÁS
a NYEMRLSZ tiszteletbeli tagja

Névtelen sírtól a halhatlanságig

Sass Kálmán emlékezete

A távolság jó kétezer kilométer a térképen Nagyváradtól Strängnäs-ig. Ez épp egyenlő az ország hosszával, Svédország legdélibb pontjától a sarki övezeten belüli legészakibb pontig. Strängnäs az ezer tó országában csendes, vízparti ékszerdobozként nyilvántartott 8.500 lakosú kisváros, a Mälaren-tó vidékén, 90 km-re észak-nyugatra a fővárostól. Nem tartozik a fő turistacélpontok közé, de talán éppen az adja a varázsát, hogy nincs nagy nyüzsgés benne. Ám az ország egyik legrégebb városa, történelme a vikingek koráig nyúlik vissza és a lutheránus

Svéd egyház egyik egyházkerületének a székhelye. Dombra épült katedrális 1280-ban készült el, mintegy megkoronázva a települést.

Egyházi központként a középkorban rendkívül fontos szerepet töltött be, a székesegyház püspöke a király „képviselője” volt. A katedrális átítatja a svéd történelem hangulata, több uralkodót itt helyeztek örök nyugalomra. Tudni kell azt is, hogy 1523. június 6-án itt koronázták meg Gustav Vasa királyt – a protestantizmusra 1527-ben átálló svéd uralkodót. Ez a nap 1983. óta az ország egyedüli nemzeti ünnepe!

A templom főbb látványossága Krisztus szenvedéstörténetét ábrázoló főoltár: az 1490-es években Brüsszelben készült, Európa egyik legnagyobb szárnyasoltára. Kincsük továbbá egy 15. századbeli szobor, a szent Eriket ábrázoló Bernt Notke lübecki mester műve, melyet a 16. század eleje óta őriznek a dómtemplomban. Pont itt Strängnäsben kövezték halálra a vértanúhalált szenvedett szentet.

A gótikus dómtemplom bal oldalhajójából nyílik a Vértanúk kápolnája ahol a székesegyház épületszárnyát korunk keresztyén vértanúi – a hitükért és a szabadságért életüket feláldozók emlékét őrző helyet alakítottak ki. Birger Boman és Ove Hidemark professzor közösen végezte a kápolna belső művészeti kivitelezését, majd ökumenikus

keretek közt 1999. karácsony másnapján (István vértanú és a vértanúk napján) került sor a kápolna avatására Anders Arborelius, Svédország római katolikus érseke és a svéd strängnási egyházkerületének akkori püspöke Jonas Jonson közreműködésével, aki a kápolna megálmodója és kiviteleztetője is egyben.

Jonas Jonson 1999-ben könyvet is írt ugyancsak Korunk vértanúi, Vértanúk kápolnája a strängnási székesegyházban címen. A 111 oldalas könyv szerzője 1989-2005 között a Strängnási egyházkerület püspöke volt. Upp-

salában, 1939-ban született a Svéd Lutheránus Egyház hittudományi doktora és a misszió tudományok docense, a Lutheránus Világszövetség főtitkára, ill. a Római Katolikus Egyház és az Egyházak Világtanácsa együttműködési bizottságnak korábbi elnöke.

A kápolna létrehozásának célja Krisztus világméretű egyházának mai vértanúira való emlékezés. „A 20. században hitéért és meggyőződéséért több keresztyén vesztette életét mint korábban bármikor“. Az oltár mellett álló jelképes urnafalon bronzkeretbe foglalt téglalap alakú márványtáblácskák őrzik a 20. század 41 megnevezett vértanú névsorát. A 41 név az Egyházak Világtanácsa Központi Tanácsa, valamint egyes keresztyén egyházak javaslatára került a táblákra – derült ki a könyv szerzőjével történt levélváltásomból. Ezek elhalálózása évfordulóján rendszeresen bármely felekezet istentiszteletére kerülhet sor a kápolnában. Minden második táblácska üres – ezek a számtalan és gyakran ismeretlen, névtelenül elhunytakat szimbolizálják.

Az egyik ilyen márványtáblácskán Sass Kálmán nevét találjuk, alatta pedig az országot ahol kivégezték: Románia, majd halálának idejét: 1958. december 2.

Érmihályfalva református lelkészét, Sass Kálmánt a román hatóságok első ízben 1937-ben tartóztatták le hazaárulás és izgatás vádjával. Habár felmentették, egy év múlva családjával együtt áttoloncolták Magyarországra, ahol Budapesten telepedett le. A második

bécsi döntés (1940) után Erdély visszatérével ismét Érmihályfalva lelkésze lett. A német megszállás bekövetkeztével a környékbeli zsidókat és a partizánokat bújtatta, köztük sikerült megmentenie a szovjet partizánként harcoló Maléter Pált is, aki később ezt levélben köszönte meg neki. A románok háborús bűnök vádjával 1948-ban újra letartóztatták, de Maléter Pál sorai megmentették. Az 56-os magyar forradalom nyomán Sass Kálmánt 1957 februárjában vették őrizetbe 37 érmihályfalvi lakossal együtt. Másfél évig kegyetlenül vallatták. Érmihályfalva magyarságát, a gyülekezetet rettegésben tartották. A koholt vád ellene államellenes fegyveres összeesküvés volt, hazárulás, az önálló Erdély létrehozására irányuló lázítás, felbujtás, a szocialista államrend elleni szervezkedés, szolidaritás és kapcsolat a magyar ellenforradalommal, röpcédulák készítése és terjesztése, románellenesség. A Kolozsvárt lefolytatott kirakatperben Maléter levele pont ellenkező hatást ért el, mint 1948-ban. A vádlottak többségét évekig tartó szabadságvesztésre ítélték. Hármukat pedig golyó általi halálra ítélték: Sass Kálmánt; Hollós István tanárt – volt hadbíró századost és Sass Kálmán segédlelkészeként szolgáló Balaskó Vilmost. Balaskó ítéletét később életfogytiglanra módosították. Sass Kálmánt és Hollós Istvánt azonban 1958. december 2-án a szamosújvári börtönben kivégezték. Sírhelyeik máig ismeretlen helyen vannak. Sass Kálmán családját 9 évig kényszerlakhelyre toloncolják, földbe ásott bărăgani kunyhóban laknak, két fiúkat bebörtönzik.

Szeretteivel csupán a deportálás feloldása után közlik a halálhírt. Sass Kálmán becsületének helyreállítása a szülőföldjén igazán csak az egyház keretében történt meg, 58 év elteltével is gátolják teljes polgári és politikai rehabilitálását. A hazaárulási kirakatperek ügye és az áldozatok az égre kiáltanak! A sötét háttér nyomása tovább tart, alattomosan épül be ismét az – immár Európai Unió ország - törvényhozásába.

Dr. Sebestyén Gábor, a Svédországi Magyar Protestáns Egyházközség főgondnoka kezdeményezésére 2009. óta immár öt alkalommal évente emlékező istentiszteletre zárandokolnak magyarjaink a strängnäsi Vértanúk kápolnájába. Ezen 2010-ben részt vett Dr. Sass Huba, a mártírhalált halt református lelkész legkisebb fia. Magyarország akkori stockholmi nagykövete, Dr. Szentiványi Gábor, méltatta mindazokat akik – hitükért, meggyőződésükért, eszméikért, emberségükért, olyan értékekért szálltak síkra, tartottak ki mellettük és haltak értük mártírhalált, mely értékeket nemcsak Magyarország és a magyarság, de az Európai Unió egésze és minden jóérzésű ember is megkérdőjelezhetetlen alapértékeknek tekint. Dr. Sass Huba pedig meghatódva mondott köszönetet mindazoknak, akik édesapja emlékét kegyelettel őrzik és ápolják. Arról is szólt, hogy miként éltek „mártír életet” a diktatúra évtizedeiben a vértanúk hozzátartozói, s miként tudtak magyarként, hívő keresztyénként, emberként megmaradni egy istentelen rendszerben, egy embertelen világban.

Az emlékezés fennkölt hangulatához hozzájárult a stockholmi Magyar Kamarakórus, előadóművészek fellépése (Mokos Magda, Práda Kinga és Both Barna hangszeres ill. a Barozda régizene és népzene együttese a siratókért). A Szent György Lovagrend pedig ünnepélyesen koszorúzott.

Balaskó Vilmos (1914-2004) szabadulása után könyvet írt az 1956-os romániai eseményekről Élet a föld alatt címen, melyet a Királyhágómelléki Egyházkerület adott ki. Abban számot ad a Sass Kálmán-perről ill. börtönélményeiről. Hiteles dokumentumot hagyott arról, hogy Romániában ártatlan embereket ítélték halálra 1956 ürügyén s a fizikai megsemmisítéssel próbálták elfojtani a másként gondolkodásnak még a legelemibb megnyilatkozását is. Balaskó Vilmos négy hazaárulási per egyetlen olyan túlélője volt, aki Sass Kálmánnal és Hollós Istvánnal együtt – két nap híján – 2 hónapot töltött a siralomházban. Balaskó Vilmos könyvbemutatót tartott

1992-es svédországi látogatása alkalmából a Lundi Kultúrfórum meghívására, ahol Édesapám (egykoron a délvidéki Zombor református lelkipásztora és Bácsmegye esperese) a hallgatók közt ült. Édesapám ott mondta el, hogy Sass Kálmánnal folytatott levelezése és akadémiai aktivitásai miatt hetekig zaklatta Tito állambiztonsági rendőrsége, bizonyoságul a korábbi szocialista tábor titkosrendőrségének nemzetközi együttműködéséről, hogy elhallgattassák a számukra kényelmetlen ellenzékiet.

A leginkább ismert Martin Luther King mellett megtalálható ezen az emlékművön El Salvador érseke, Oscar Romero, akit szentmise közben lőtték agyon a templomban. Loubelo Fidele-t Brazzaville-Kongóban 1998-ban gyilkolták meg. 1869-ben Johan Leonard Elsblad, az „Evangeliska fosterlandsstiftelsen” hittérítője Eritreában rablógyilkosok áldozatául esett. Ugyanennek az egyháznak volt térítője Per-Eric Lager is, akit ugyancsak Eritreában, 1876-ban gyilkoltak meg. 1893-ban Kínában, Songbu városában meglincselték Anders Daniel Johanssont és Otto Wikholmot, a „Missionsförbundet” térítőit. 1900-ban Nathanael Carlesont, a „Helgelseförbundet” misszionáriusát Kínában, a boxer-lázadásban kövezték agyon Mina Hedlund és Justina Engvall térítőkkal együtt. Rajtuk kívül további 40 svéd felnőttet és 10 svéd gyermeket öltek meg. A boxer-lázadásnak további 30 000 kínai keresztyén áldozata volt. 1928-ban Robert Elias Blomdahl, a „Svenska alliansmissionen” hittérítőjét rablók lőtték agyon Hohhot városában, Kínában. 1932-ben ugyancsak a „Svenska alliansmissionen” misszionáriusait, Albert Franzent és Emelia Franzent Kínában, Saratsiban szakácsuk mérgezte meg. 1961-ben Észak-Rhodesiában (a mai Zambiában) máig tisztázatlan körülmények között lezuhant a svéd Dag Hammarskjöld ENSZ-főtitkár gépe. 2012 decemberében Pakisztánban, Lahoréban lelőtték Birgitta Almeby pünkösdista misszionáriust.

Összefoglalva, remélem, többen felfigyelnek erre a híradásra s felkeresik a távoli északon – Stockholm szomszédságában – a mára háttartalanná vált Európában Strängnäs Mälaren tóparti városát, melynek már csak szép fekvése is megéri a látogatással járó fáradságot. A jó 800 éves dómtemplom Vértanúk kápolnijában pedig tisztelegnek Sass Kálmán márványtáblás mártírunk emléke előtt. Számunkra ez óriási jelentőséggel bír, hisz a vértanú földi maradványainak helye a mai napig ismeretlen.

DR. BÉKÁSSY N. ALBERT